

Az író Széchenyi Gergely András:
Széchenyi István.
Kalligram Kiadó,
Pozsony, 2006.

Széchenyi István a magyar történelem egyik olyan személyisége, aki már életében komoly viták kereszt-tüzébe került, a közvélemény pedig akár politikai, akár más megfontolásból, gyakran vált hajlamossá alakjának misztifikálására. E jelenség, amelynek szimbolikus nyitánya tulajdonképpen ellenfele, Kosuth híres kijelentése – Széchenyi a legnagyobb magyar –, az elmúlt mintegy másfél évszázadban kisebb-nagyobb mértékben mindig tapasztalható volt a magyar politikai és szellemi életben. Míg a két világháború között, elsősorban Szekfü Gyula *Három nemzedék* című munkájának köszönhetően jelentős mértékben felerősödött, addig 1945 után ideológiai okokból visszaszorult. A nyolcvanas évek második fele ezen a téren újabb fordulatot hozott, és Széchenyi István alakja az elmúlt mintegy másfél-két évtizedben mind tudományos, mind közéleti szempontból végre a „helyére” került. Ettől kezdve különböző műfajú kiadványok sora látott róla napvilágot, amelyek gyakran egy-egy speciális szempont szerint mutatják be életművét.

A neves történész, Gergely András, Széchenyi Istvánról most megjelent kismonográfiája is ezen utóbbi csoportba tartozik. A szerző ugyanis nem valamiféle rövid, népszerűsítő életrajzot tett le az asztalra, hanem „mindössze” az író Széchenyit mutatja be a napóleoni háborúk időszakától 1860-ban, Döblingben bekövetkezett haláláig. Széchenyi meglehetősen komoly mennyiségű iratot hagyott hátra, egy részük, mint például röpiratai vagy publicisztikái már az életében megjelentek, míg más művei, mint például az 1810-es évektől vezetett naplója csak a halála után.

Írásai alapján életét több alkotói korszakra lehet osztani, az első ilyen periódust az 1818 és 1827 közötti időszak jelenti. Széchenyi ekkor alapvetően irodalmi alkotásokat írt, amelyeket útinaplójával kezdett, majd ezt követően, ugyan meglehetősen szerény eredményekkel, több műfajba is belekóstolt (pl. Alfieri stílusában írt versek, imák, levélregény, műfordítás, egy Werther-stílusban írt regénytöredék, romantikus- és rémtörténetek stb.).

E korszak lezárását írói szempontból 1827 jelentette, ettől kezdve Széchenyi a kor gyakorlatának megfelelően az értekező próza felé fordult, és Francis Bacon *Novum Organum*ának a mintájára, egyfajta in-

duktív módszerrel, vagyis saját problémáinak és elményeinek kibeszélésével kívánt hatni kora társadalmára. Ennek egyik érdekes kísérletét közeli barátainak és ismerőseinek írt, úgynevezett tanító levelei jelentették, amivel környezetét, elsősorban az arisztokráciát akarta formálni, de ez sem írói, sem politikai szempontból nem járt sikerrel.

Első művének, amely a *Lovakrul* címmel jelent meg, nem volt még különösebb visszhangja, ám a következő, a *Hitel* annál nagyobb hatást gyakorolt a korabeli magyar társadalomra. Míg a reformpártiak között az akkori viszonyokat tekintve hatalmas sikert aratott, addig a konzervatív oldalon nagy felzúdulást keltett. Ettől kezdve egy évtizeden át sorra jelentek meg véleményformáló művei, amelyek részben program- és vitairatok (pl.: *Világ, Stádium*), részben pedig egy-egy konkrét témát jártak körül (pl. lóverseny, Lánchíd, Nemzeti Színház, dunai hajózás). Reformgondolatainak megvalósítását elsősorban az akkori társadalmi elitől, az arisztokráciától, ezen belül pedig az úgynevezett „lelki független ember”-től várta.

1837-et követően egyfajta alkotói válságba került, ami hároméves szünetet jelentett. Lényegében kifogyott a témából, a magyar politikai élet rohamos változásai pedig meghaladták a korábbi írásaiban foglaltakat, ezért inkább gyakorlati dolgokkal foglalkozott (pl.: a Duna szabályozása, Casino, sétatér, Lánchíd, hengermalom létesítése stb.).

Széchenyit 1841-ben az aktivizálta és térítette vissza a politikai élet sűrűjébe, hogy Kossuth Lajos lett a Pesti Hírlap főszerkesztője. Ettől kezdve a forradalomig ő volt Kossuth legnagyobb politikai vetélytársa, s alapvetően publicistaként és hírlapíróként tevékenykedett. Az ellenfelével folytatott politikai csatározásban viszont a reformkor minden jelentős tényezője vele szemben foglalt állást, így Széchenyi a reformerek és a konzervatívok közé szorulva mind írói, mind politikai szempontból magára maradt, bár akkori tevékenysége alapján az utóbbiakhoz állt közelebb.

1847 eleje és 1848 márciusa között Széchenyi újra elhallgatott, majd a forradalom az ő életében is gyökeres fordulatot hozott. Utolsó hírlapi cikkét ekkor, 1848 áprilisának elején írta, majd ezt követően már csak naplót vezetett, melynek tónusa az idő előrehaladtával és a gondok szaporodásával egyre komorabbá vált. 1848 nyarának feszültségét nem volt képes elviselni, mivel önmagát vádolta azzal, hogy korábbi tevékenységével ő szabadította az országra a vészterhes időket. Belső vívódásai végül odáig vezettek, hogy 1848 szeptemberében, még a Batthyány-kormány lemondása előtt idegösszeroppanást kapott,

ezért a döblingi Görgen-féle idegszanatóriumba szállították. Döblingben, bár az első években képtelen volt dolgozni, az ötvenes évek közepére ismét magára talált és aktivizálódott. Ebben a nemzetközi helyzet javulása is közrejátszott, amely új reményekkel kecsegtette. A lelkileg felszabadult Széchenyi számára viszont ekkor már csak egyetlen cselekvési lehetőség maradt, az írás. Életének utolsó éveiben készítette híres politikai szatírát a Bach-rendszeréről és az uralkodóról, valamint intelmeit Béla fiához. A jól működő titkosrendőrség azonban felfedte kapcsolatait, és az idős ember a felelősségre vonás elől az öngyilkosságba menekült.

Széchenyi halálát követően Döblingben maradt iratanyaga meglehetősen különös pályát futott be. Mivel az uralkodóról készült politikai szatíra felért egy felségsértéssel, ennek kiadására nem volt mód, így a titkosrendőrség ezt más iratokkal együtt elszállította és archiválta, de szerencsére nem semmisítette meg. Művét ugyanezen okból az 1867-es kiegyezést köve-

tően sem lehetett kiadni, hiszen 1916-ig ugyanaz a Ferenc József volt a magyar király, aki ellen Széchenyi azt írta. Mivel a kézirat lényegében csak az Osztrák-Magyar Monarchia megszűnését követően vesztette el politikai aktualitását, ezért közel hat évtizedes bécsi „kényszerpihenő” után, csak az 1920-as években jelenhetett meg.

Mivel a szerző történész, Széchenyi személyiségét és életművét elsősorban politika- és eszmetörténeti szempontból mutatja be. Ugyanakkor ezt interdiszciplináris módon, a történettudomány és az irodalomtörténet határán mozogva teszi, a különféle irodalom- és zsanertörténeti kérdéseket pedig a XIX. század első felének politikatörténeti kontextusába ágyazza, ami egyéni szemléletmódot biztosít a könyvnek. Gergely András az életművön keresztül egyben a legnagyobb magyar belső mozgatórugóit, életének fordulópontjait is feltárja, melyek egyben hűen tükrözik a korabeli magyar politikai élet fordulóit is.

Vesztróczy Zsolt

**BELVÁROSI SZENT MIHÁLY TEMPLOM – „ANGOLKISASSZONYOK TEMPLOMA”
TAVASZI EGYHÁZZENEI HANGVERSENYEK**

Március 15. csütörtök 19.00 – Hajdók Judit orgonahangversenye

Romantikus szerzők művei

Március 16. péntek 19.00 – Gemma Kórus (mv.: Tóth Márton)

Allegri: Miserere, Lassus: Lamentatio, Kodály: Miserere, Mäntyjärvi: Stabat Mater

Március 17. szombat 19.00 – Gabrieli Choir (mv.: Solyom Richard)

Whyte: Ötszólámú lamentáció, Sanders: The Reproaches, Lassus: Super Flumina Babylonis

Március 22. csütörtök 19.00 – Bednarik Anasztázia orgonahangversenye

„In memoriam J. S. Bach” – J. S. Bach, Schumann, Pikéthý, Mendelssohn, Liszt műveiből

Március 23. péntek 19.00 – Ars Nova Sacra Énekegyüttes, vez.: Antal Mátyás

Km.: Bihari Adél (ének), hangszeres művészek. Schütz: „Aus der Tiefe” – Psalm 130 SWV 25, Monteverdi: Messa a quattro voci da Capella. Vivaldi: Nulla in mundo pax sincera RV 630, J. S. Bach: Jesu meine Freude BWV 227

Március 24. szombat 19.00 – Schola Hungarica (mv.: Dobszay László)

„Gloria Sanctorum” – A Pátrónus-szentek tisztelete Regensburgban és Esztergomban

Március 29. csütörtök 19.00 – A zsidó imádkozás dallamai Lisznyai Szabó Mária (orgona) és Fekete László,

a Dohány utcai Zsinagóga főkántorának (ének) hangversenye *„In memoriam Lisznyai Szabó Gábor”*

Március 30. péntek 19.00 – Fővárosi Protestáns Kántorátus (mv.: Bence Gábor)

Lechner: Motettikus passió

Március 31. szombat 19.00 – Carmine Celebrat Kórus, vez.: Zimányi István

Km.: Sárosi Károly, Hegyi Barnabás, Moldvay József (ének), Szödényi Nagy Enikő (cselló), Nagy László Adrián (orgona)

Schütz: Die sieben Worte Jesu Christi am Kreuz, J. S. Bach: 2 ária a János passióból, Jesu meine Freude BWV 227

Április 3. kedd 19.00 – Elvinus Kamarazenekar, vez.: Dumbaridisz Imre

Kiss Márta, Sárdi Éva (ének), Pótz Nagy László (hegedű) *Händel: Passacaglia, Vivaldi: Al santo sepulcro, Pergolesi: Stabat Mater*

NYITVARTÁS: 10-18 SZENTMISE: H-SZ 16.00, V: 10.00 (ÜNNEPI), 16.00. 1056 BP., VÁCI UTCA 47/B WWW.COMMUNIO.HU/SZENTMIHALY. A belépőjegyes hangversenyekre jegyeket a templom kegytárgyboltjában, a MŰPA jegypénztárában (555-3300), a Concert&Media hálózatában (455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, a Rózsavölgyi jegyirodában (266-8337) és az interneten (www.jegyelado.hu) vásárolhatnak. Helyfoglalás érkezési sorrendben. 2007. január 1-jétől a **Budapest Kártyával** rendelkezőknek a koncertjegyekből 20% kedvezményt adunk. 2007. március 1-jétől bevezetjük az **ArtAgyal Kártyát** (20% ill. 100% kedvezmény), erről a későbbiekben tájékozódhatnak. 26 éves korig a helyszínen 600 Ft-ért diákjegyet vásárolhatsz. A koncertek bevételeit a templom további restaurálására fordítjuk. **A műsor és az előadók változtatásának jogát fenntartjuk! A kedvezményeket csak a helyszínen lehet igénybe venni.** Tavasztól őszig minden héten van templomunkban ingyenes vagy belépőjegyes hangverseny. A liturgikus és egyházzenei eseményekről a honlapunkon és hírlevelünkben tájékozódhat. Koncertszervezés, információ: Legeza Dénes (+36 20) 823 2051